

We weten minder dan we denken

Een 'tsunami' aan migratie, een 'zondvloed' aan moslims, 'een leger' werklozen: vergelijkend onderzoek toont aan dat Belgen het aantal immigranten, moslims en werklozen veel hoger inschatten dan hun aandeel in de samenleving werkelijk is. 'Mensen vergroten problemen uit om te verantwoorden dat ze zich erover opwinden.'

SOFIE VANLOMMEL

"Het beste argument tegen de democratie is een gesprek van vijf minuten met de kiezer", zei Winston Churchill ooit. Wie de statistieken van Ipsos Mori bekijkt, zou de voormalig Britse premier met iconische bolhoed gelijk kunnen geven. Het internationale onderzoeksbureau vroeg burgers naar een aantal gegevens over hun land. De resultaten tonen aan dat we schabouwelijk weinig weten over de maatschappij waar we in leven.

Zo wordt het aantal moslims onder de bevolking geschat op 29

procent, terwijl het er in werkelijkheid vijf keer minder zijn. Het aantal katholieken wordt dan weer onderschat. Hun aandeel ramen de bevrageden op 64 procent, terwijl maar 46 procent van de Belgen in het doopregister staat. Ook de vertegenwoordiging van migranten in de samenleving wordt drie keer te hoog ingeschat: zij vertegenwoordigen geen 29 procent, maar 10. In combinatie met de vraag over moslims zou je kunnen afleiden dat de Belg denkt dat alle immigranten islamieten zijn.

Venijnige vraag

Het meest flagrant is de verkeerde inschatting van tienerzwangerschappen. Volgens de bevragede Belgen is 11 procent van de Belgische meisjes tussen 15 en 19 een tienermoeder. In werkelijkheid is dat amper 0,7 procent, een vermindering met factor vijftien.

Een laatste venijnige vraag is hoeveel werkzoekenden ons land telt. Meer dan 30 procent, denkt de Belg. Maar het werkloosheidscijfer bedroeg op het moment van de bevraging slechts 8 procent, op dit moment 8,4 procent.

Slechts op één vraag toont het antwoord van de Belg realisme. Het is dan ook een heel gemakkelijke: hoeveel mensen hebben er bij de laatste verkiezing gestemd? In een van de weinige landen met stemplicht zou dat 100 procent moeten zijn; de Belg gokt op 85 procent maar het werkelijke cijfer is 89 procent.

Typisch, vindt wetenschapsfilosoof Maarten Boudry. "Mensen hebben de neiging om problemen groter te maken dan ze zijn, om op die manier te verantwoorden dat ze zich er over opwinden. Dat verklaart waarom een van de weinige vragen waarbij de

bevrageden het reële cijfer onderschatten, er een is met een positieve lading: het stemgedrag."

De verklaring voor ons falende inschattingsvermogen is dat we, als mens, gefascineerd zijn door uitzonderlijke, dramatische en spectaculaire gebeurtenissen. Die krijgen in de media bovengemiddeld veel aandacht. Zo worden we nog eens bevestigd in onze vooroordelen: zie je wel! Zo erg is het!

Eigenlijk is dit pure psychologie, zegt Boudry. "Vraag mensen hoe groot de kans is dat ze zullen sterven door de aanval van een haai of in een aanslag en ze overschatten het risico met factor honderd." Dat kon je na de aanslagen op de New Yorkse Twin Towers in 2001 perfect aflezen van de statistieken, zegt hij. "Reizigers lieten het vliegtuig vaker staan voor de wagen, het verkeer nam toe en het aantal ongevallen met dodelijke slachtoffers ook. Na een paar jaar waren er in het verkeer méér extra doden gevallen dan bij de aanslagen."

De krant The Guardian gebruikte de Britse cijfers, die iets beter zijn dan de Belgische, om te waarschuwen voor populisme en de impact op het politieke beleid. Het maatschappelijke debat in Groot-Brittannië wordt opgepookt door UKIP, een partij die haar populariteit dankt aan eurokritische en harde immigratiestandpunten. Ook hier is 'de migratiepoort' gesloten, de 'islamisering' een strijdpunt, de 'activering' van werklozen een must. Zelfs al kost die binnenkort verplichte gemeenschapsdienst voor mensen die lang zonder werk zitten, meer dan ze zal opbrengen.

Zondebokken

Niet alleen de burger is irrationeel,

het beleid huppelt er vrolijk achteraan. Er zijn dus minder migranten, (veel) minder islamieten, amper tienermoeders. De werkloosheid ligt veel lager en we gaan met meer naar de stembus dan gedacht. Goed nieuws. Toch?

"Zonder kennis van de feiten is een echt debat onmogelijk", zegt Boudry. "Het is onrustwekkend en kan zelfs gevaarlijk zijn om in termen van zondebokken te denken. Maar dat betekent niet dat een probleem, omdat het kleiner van omvang is dan gedacht, niet ontwrichtend kan zijn voor de samenleving.

"Kijk naar de Syriëstrijders, of de sociale fraudeurs: het is een kleine groep, en ze gaan het gat in de begroting niet dichten. Maar we besteden er wel aandacht aan omdat we eerlijkheid en rechtvaardigheid belangrijk vinden."